

STEFAN ZABDYRSKI: POWSTANIE I ROZWÓJ STUDIÓW NAUCZYCIELSKICH PRZYSPOSOBIENIA OBRONNEGO. WYDAWNICTWO NAUKOWE WSP, KRAKÓW 1988, ss. 355.

Do kształcenia nauczycieli przysposobienia obronnego na poziomie akademickim przystąpiono dopiero na początku lat siedemdziesiątych. Start nowego kierunku studiów natrafiał na trudności, a problem przygotowywania specjalistów tego przedmiotu wciąż oczekuje na kompleksowe rozwiązanie. Studia powstały w okresie zamierzanych wówczas reform szkolnictwa bez dostatecznych warunków i zaplecza naukowego i materialnego.

Utworzenie optymalnej struktury kształcenia i doskonalenia zawodowego jest kwestią żywo interesującą środowiska nauczycieli PO i pracowników kuratorskich zespołów ds. obronnych. Dlatego z uznaniem należy odnotować ukazanie się książki S. Zabdyrskiego o ewolucji oraz założeniach modelowo-perspektywicznych nauczycielskich studiów PO.

Autor wbrew sugestiom tytułu podjął próbę opracowania systemu uzdalniania kandydatów do pracy na stanowisku nauczyciela PO. Nie jest to więc sensu stricto monografia historyczna. Zamierzeniem wyraźnie sformułowanym w treściach dwu ostatnich rozdziałów jest przedstawienie funkcjonalnych założeń systemowych kształcenia nauczycieli dla szkoły XXI wieku. Wnioski w tej kwestii zostały udokumentowane materiałami badań sondażowych, analizą programów itp. Warto zaznaczyć, że obecnie bardzo wzrasta rola uczelni w ustalaniu treści programowych, planów studiów i organizacji nauczania.¹ Praca S. Zabdyrskiego może spełniać rolę materiału porównawczego przy tworzeniu nowych kierunków pedagogicznych i doskonaleniu procesu dydaktyczno-wychowawczego. Rozszerza to krąg jej potencjalnych czytelników.

Mając na uwadze pionierski charakter publikacji, autor starał się objąć możliwie szeroki wachlarz zagadnień związanych z pozyskiwaniem i formowaniem kandydatów do zawodu nauczycielskiego. Rezultatem takiej postawy było pewne rozproszenie wysiłków i kontrowersyjne przedstawienie złożonych zjawisk, np. problemów sylwetki modelowej nauczyciela, kształtowania umiejętności warsztatowych, rozwijania dyspozycji i plastyczności innowacyjnej studiujących itp.

Praca składa się z trzech części. W pierwszej przedstawiona została historia studiów w powiązaniu z rozwojem systemu edukacyjnego i przemianami form przygotowania młodzieży szkolnej dla obronności. Druga część zawiera analizę modelu kształcenia i doskonalenia nauczycieli PO powstałego po modernizacji kierunku "pedagogika w zakresie wychowania obronnego". Ostatnie dwa rozdziały, jak zaznaczono wcześniej, służą ukazaniu przysposobienia obronnego i założeń studiów specjalistycznych tej dziedziny dla szkoły XXI wieku. Podział ten należy uznać za słuszny i uzasadniony w świetle zasygnalizowanych na wstępie trudności, w jakie uwikłany jest proces przygotowywania zawodowego nauczycieli.

Część historyczna stanowi należyte oraz najszersze opracowanie genezy i rozwoju studiów nauczycielskich PO w polskim piśmiennictwie pedagogicznym. Z tych względów praca S. Zabdyrskiego powinna trafić do studentów i nauczycieli, stając się źródłem inspiracji w zwiększaniu efektywności nauczania przedmiotu.

Uzasadnione zastrzeżenia wywołują rozważania futurologiczne zarysowane ogólnie w postaci możliwych wariantów. Autor nie przedstawił - choć należy obiektywnie stwierdzić, że nie mógł tego uczynić - jednoznacznego i przekonującego modelu studiów w warunkach głębokiego kryzysu szkoły i zmian kształtu przedmiotu.

Zarzut ten nie pomniejsza wartości opracowania, które *expressis verbis* stać się powinno podstawą i punktem wyjścia dla ogólnokrajowej dyskusji nad modernizacją zasad i sposobów kształcenia ilościowego i jakościowego kandydatów do pracy na stanowisku nauczyciela przysposobienia obronnego. Problemy te, warto dodać, mają decydujące znaczenie dla zwiększenia efektywności nauczania przedmiotu, krytycznie ocenianego w wynikach badań.² Osiąganie lepszych rezultatów dydaktycznych i pedagogicz-

nych jest możliwe tylko wówczas, gdy zostanie dostarczona nauczycielom nowoczesna wiedza i wzorce postępowania wychowawczego oraz stworzone zasady promowania materialnego postępu i dobrej roboty. Kluczowe miejsce w tym względzie spełniać muszą studia, zwłaszcza podyplomowe. Podnosi to walory pracy S. Zabdyrskiego w aspekcie poszukiwania nowych i skuteczniejszych rozwiązań w zakresie doskonalenia poziomu sprawności zawodowej kadry nauczycielskiej PO.

Autor prezentując wnioski i własne przemyślenia starał się ukazać je w postaci nie zamkniętej, pozostawiając miejsce na osobistą refleksję czytelnika. Taka sekwencja materiału spełnia rolę wyzwania, określonego modnym mianem "atakowania problemów".

Głęboka znajomość przedmiotu badań i doświadczenie autora znajdują wyraz w autorytatywnym przedstawieniu specyfiki obronności kraju w działalności oświatowej. Ten niedoceniany przez wielu nauczycieli aspekt swoich właściwości pracy lekcyjnej PO jest przyczyną słabych rezultatów w nauczaniu i wychowaniu. Uwzględnienie zamieszczonych w omawianym opracowaniu S. Zabdyrskiego postulatów powinno być imperatywem w procesie samodoskonalenia warsztatowego, a sama praca istotną pozycją w biblioteczkach nauczycieli, wizytatorów-metodyków PO oraz wszystkich osób odpowiedzialnych za przysposobienie obronne młodzieży szkolnej.

PRZYPISY

¹ Por.: Materiały ogólnopolskiej narady rektorów i sekretarzy uczelnianych organizacji partyjnych w Warszawie 14 września 1988 r.

² Por.: Jan Bogusz, Szkoła, młodzież, obronność, Warszawa 1987, s. 79 - 80.